

E.7. Átpolitizált amerikai minimálbervita¹

2021 elején ismét fellángolni látszik az Egyesült Államokban a minimálbervita. Gondolhatnánk, hogy a kérdéskörnek gazdasági vonatkozásai az elsődlegesek, de nem véletlen, hogy egy újonnan megválasztott demokrata elnök és egy demokrata többségű Kongresszus alatt kerül a kérdés kiemelten napirendre. [...]

Bár nemrégiben egy törvényhozási eljárásrendbeli mechanizmussal a Szenátus pártfüggetlen stábja leválasztotta a minimálbér-emelést Joe Biden 1,9 ezer milliárd dolláros Covid-újjáépítési csomagjáról, a kérdéskör szinte biztos, hogy komoly politikai figyelmet kap Washingtonban az elkövetkező időszakban. Érdemes megjegyezni, hogy Amerikában soha nem telt el még el ennyi idő két minimálbér-emelés között.

Rosszabbul él az amerikai minimálbéres, mint a magyar

A szövetségi állami, avagy föderális, minimálbér 1938-as bevezetését (óránként 25 cent, ami 2018-as árfolyamon 4,28 dollárt jelentett) a kezdetektől politikai-hatalmi vita övezte. Nem sokkal a bevezetése előtt az amerikai alkotmány legfőbb jogi őre, a Legfelsőbb Bíróság, még érvénytelenített egy minimálbér bevezetést is magában foglaló törvényjavaslatot, mivel vitatta a szövetségi állam a tradicionálisan a tagállamok jogkörére való terjeszkedését. Viszont rá egy évvel, a kor által „pálfordulásként” jellemzett döntésében kimondta, hogy a föderális minimálbér bevezetése nem alkotmányellenes. A mai *modus vivendi*, hogy Washington ugyan hozhat minimálbértörvényt, de adott államok saját jogon ettől eltérhetnek, viszont a munkavállaló mindig a magasabb összegre jogosult. Ma az érvényben lévő föderális minimálbér 7,25 dollár per óra, viszont az USA 29 tagállamában ezt meghaladó szabályozás van érvényben. Amennyiben a 167 400 forintos magyar minimálbért 20-21 munkanapos hónappal és 8 óras munkanappal elosztjuk, akkor nagyságrendileg a magyar minimum órabér 1000 Ft. Ehhez képest a forint/dollár árfolyamon átszámított amerikai minimum órabér 2,2-szer többet ér, de ha mindezt vásárlóerő alapján számítjuk át, akkor nagyjából ugyanannyit ér az USA-ban 7,25 dollár, mint Magyarországon 1000 Ft. Ehhez képest a 9,5 eurós német minimum órabér vásárlóerő alapján is közel kétszeres jövedelmi minimumot biztosít. Ráadásul az amerikai minimálbéreseket kétharmada igazából még ennél is kevesebbet keres óránként, mindemellett jóval szűkebb egészségügyi ellátásra, oktatásra és egyéb közszolgáltatásra jogosult.

A politikai felhajtás fontos, nem a gazdaság

A kérdés politikai súlya jóval nagyobbnak tűnik, mint azt a munkaerőpiaci jelentősége indokolná. A legutolsó amerikai statisztikai közlemény szerint 2019-ben az amerikai munkavállalók

¹ A szöveg eredetileg a *Portfolión* jelent meg: KUTASI-MÁRTONFFY 2021.

58,1%-a, 82,3 millió alkalmazott volt órabérben fizetve, amelyből 392 ezer fő keresett pontosan a szövetségi minimálbérnek megfelelő órabért, valamint további 1,2 millió fő ennél kevesebbet. Utóbbi adat mutatja a minimálbér-szabályozás gyengeségét. Összességében tehát a minimálbéren vagy az alatt fizetettek az órabérben fizetett munkavállalói kör alig kevesebb mint két százalékát (az összes munkavállalónak pedig alig több mint egy százalékát) teszik ki. Ez az arány ráadásul folyamatosan csökken. 1980-ban 15% felett volt, 1990-ben 5%, 2000-ben 3,6%, 2008-ban a pénzügyi válság előtt már csak 3%, így érkeztünk el 2019-ben az 1,9%-hoz. Válságok idején természetesen akár meg is duplázódhatott az arányszám, tehát 2020–2021 időszakában akár 4% körül is elképzelhető.

Ezért vállalnak az egyedülálló amerikai anyukák két-három állást

Összetétel szempontjából leginkább a 16–24 éves korosztály, köztük is főleg a nők érintettek. A korcsoportban a nők 5,8%-a, a férfiak 2,8%-a keres legfeljebb a szövetségi minimum órabér szintjén. A teljes aktív korú népesség esetében a rasszokra vonatkozó statisztikák alapján a hiszán/latino és fekete/afroamerikai nők keresnek a minimálbér szintjén vagy az alatt (2,4%, illetve 2,8%). Ágazatok tekintetében leginkább a vendéglátó és felszolgáló tevékenység, a szabadidős szolgáltatások és az idős- és beteggondozás terén kiugró a minimálbért alig elérők aránya (9-12%) az órabérben foglalkoztatottak körében. Nagyságrendileg minden részadat esetében igaz az általános tapasztalat, hogy a kategóriába sorolt minimálbéresek közül a 2/3-3/4 része még a szövetségi minimálbért sem keresi meg.

Növekvő a politikai igény az emelésre

De miért is van egy akár pusztán gazdasági vonalúnak tűnő kérdésből felhevült pártpolitikai vita? A két párt eltérő identitásából és szavazóbázisának összetételéből adódóan más-más módon közelíti meg a kérdést. A demokrata vonal azt hangoztatja, hogy a minimálbér emelésének hiánya egy jelenleg rendezetlen „egyenlőtlenség,” mivel hatványozottan ártalmasan hat a fekete és női dolgozókra, akiket a rendszer hátrányosan különböztet meg. Viszont a Republikánus Párt szerint a szövetségi államnak pusztán a „lehetőségeket” kell biztosítani. Meglátásukban a tagállamoknak, valamint az egyénnek, a dolga a saját maga szerencsájének kovácsolása, és a túlzott szövetségi állami szabályozás hátrányosan hat az amerikai vállalkozó kedvre. Ebben a kontextusban már nem meglepő, hogy a republikánus képviselő szerint a minimálbér-emelésről szóló „törvény tönkretenné az amerikai kisvállalatokat”. Ezzel szemben demokrata kollégája ennek szöges ellentétét állítja. Az sem okozhat meglepetést, hogy ugyanezek a logikák ütköztek Biden és Trump 2020-as elnökjelölti vitájában.

Ha ekkora a véleménykülönbség, mégis miért megy előre a kérdés a politikailag egyre inkább megosztott Amerikában? Erre az idő múlásának értékcsökkentő hatása a válasz. Az infláció miatt a tíz évvel ezelőtti dollár vásárlóértéke mára lecsökkent, és ezzel az átlag amerikai választópolgár is tisztában van. Az idő múlása mellett a Covid–19-járvány hatásai is a közfigyelem homlokterébe mozdították az ügyet. Így mára már majdnem 60% támogatna egy föderális minimálbér-emelést. Általánosságban elmondhatjuk, hogy ha az idő és a politikai nyomás kellően nagy, a minimálbér emelése esetenként pártpolitikát meghaladó szinten történik. 1997-ben például, Clinton elnöksége alatt ugyan, de egy republikánusok által uralt Kongresszus emelte meg a minimálbért, tíz

évre rá, 2007-ben pedig egy Demokrata Kongresszus (ennek a törvénynek utolsó fázisa a ma is érvényben lévő minimálbér 2009. január 1-i bevezetése).

Ellenőrző kérdések:

1. Érdemes-e minimálbér szabályozást bevezetni? A munkaerőpiaci hatékonyság és alku-pozíció szempontjából mit nyer és veszít a gazdaság?
2. Milyen szempontok alapján érdemes súlyozni, hogy mekkora legyen a minimálbér?
3. Hogyan illeszkedik az esetben tárgyalt amerikai és magyar minimálbér a társadalmi modellek struktúrájába (2. fejezet)?
4. Mivel magyarázható, hogy a két nagy amerikai párt egymástól nagyon különböző véleményeket képvisel a minimálbérrel kapcsolatban?

Irodalomjegyzék

KUTASI Gábor – MÁRTONFFY Balázs (2021): Valóban meg kell emelni az amerikai minimálbért? *Portfolio.hu*, 2021. április 4. Online: www.portfolio.hu/gazdasag/20210404/valoban-meg-kell-emelni-az-amerikai-minimalbert-476398